

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՃԱՇՈՒ ԵԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Մեր Ետրականոցին մէջ կը տեսնենք շուրջ 56 ձաշու շարականներ, մինչդեռ այդ կոչումով աւելի քան հարիւր շարականներ կան Տաղարանին մէջ (Տպ. 1907, Երուսաղէմ, էջ 51-108), ուրիմն այս վերջինը 40է աւելի տարբեր շարականներ որդեգրած է իբրեւ ձաշու շարական:

- Բուն Բարեկենդանին - Բանն որ ընդ Հօր
- Բ. Կիւր. Աղուհացից - Որ զօրէնըս
- Գ. » » - Օրհնեմք ըզքեզ
- Դ. » » - Որ արարեր
- Ե. » » - Որ պատուիրան
- Զ. » » - Որ ըզխորհուրդ
- Բ. օր Հոգեգալստեան - Նոյն և նրման
- Գ. » » - Այսօր երկնայինքն
- Դ. » » - Արեգակն արդարութեան
- Ե. » » - Զանկզքնարար
- Զ. » » - Անմահարար բաժակ
- Է. » » - Ի հարաշարժ աղբերէն
- Բ. » Վարդավառի - Ճառագայթ փռուաց Հօր
- Գ. » » - Այսօր որ էն

Մեր կատարած քննութեամբ տեսանք որ իբրեւ ձաշու որդեգրուած տարբեր շարականները ունին հետեւեալ ծագումը:

Օրհնութիւն	16
Ողորմեա	17
Մանկունք	9
Մեծացուացէ	2
Տէր յերկնից	3
Գումար	46

Օրհնութեան շարականներէն իբրեւ ձաշու ևս գործածուող 14 շարականներ կը պատկանին Ներսէս Շնորհալիի, այսպէս.

Բոլոր այս կանոնները զետեղուած ինքնուրոյն ձաշու ունեցող 56 կանոն Բարսեղեան խմբագրութեանէն ետք նոններէն 26ը կը վերագրուին Մովսէս Ետրականոցին կցուած նոր բաժինին մէջ Գերթողին, այսպէս.
(Զեռ. Ս. Թ. Թիւ 1654, էջ 494-587):

Կանոն Աստուածայայտնութեան Ճրագալուցին	1
» » Ա-Ը աւուրց	8
» Տեառներդառալին	1
» Համօրէն Առաքելոց	1
Հարցք Յորութեան ԱԶ-ԴԿ	8
Կանոն Վարդավառի Ա. աւուր	1
» Վերափոխման Ա-Գ աւուրց	3
» Մարգարէից (ԱԶ)	1
» Հայրապետաց	1
» Հոգեգալստեան Ա աւուր	1

Գումար 26

Այս բոլոր կանոնները կը գտնուին Ս. Թ. Թիւ 1654 Ետրականոցին առաջին բաժնին՝ Բարսեղեան խմբագրութեան մէջ: Պետոս Գետաղարծ կաթողիկոսին վերագրուած Համօրէն Մարտիրոսաց և Ննջեցելոց կանոններուն կից ալ կան 11 ինքնուրոյն ձաշու շարականներ, դարձեալ Բարսեղեան խմբագրութեան մէջ:

Մնացեալ 51 կանոններուն ձաշուները այլազան հանգամանք ունին: Ասոնց մէջ ուշագրու է 17 Ողորմեա պատկերներու իբրեւ ձաշու ևս գործածումը:

Թէ որոնք ձեռքով, կամ երբ եղած է ձաշու շարականներու այս կարգադրուած թիւը՝ յայտնի չէ:

ՄՈՎՍԷՍ ՔԵՐԹՈՂԻ ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Մեր հնագոյն և մեծագոյն շարակա-
նադիրներէն մին է Մովսէս Քերթոզ:
Շարակոցին սկիզբը գրուած հեղինակա-
ցանկին մէջ իրեն կը վերագրուին
Ծննդեան կանոնը,
Յարութեան Մեծացեացէնքը,
Տեառնընդառաջի կանոնը,
Աստուածածնի վերափոխման առաջին
օրուան կանոնը,

Յարութեան կարգը,
Պենտեկոստէի առաջին օրուան կա-
նոնը,

Յովհաննու կանոնը,
Մարգարէից, Վարդապետաց-Հայրա-
պետաց, Առաքելոց, և Թագաւորաց կա-
նոնները, և

Սուրբ Անտոնի կանոնը:
Այս կանոններէն մէկ քանին տրուած
է ոմանց կողմէ Անտոնիա Շիրակացիին,
իսկ ուրիշներ ընծայած են զանոնք Մով-
սէս Խորենացիին:

Մեր այս յօդուածով պիտի փնտնեմք
ճշդել ինչ որ կը պատկանի Մովսէս Քեր-
թոզի գրչին, և ինչ որ գործն է տարբեր
հեղինակի մը: Կը հետեւինք Շարակոցի
կարգին: Նախ կ'առնենք հարազատ հա-
մարուածները:

1. — Կանոն Աստուածայայտութեան
Ճրագաւորացին. — Ուրախացիր սրբուհի:

2. — Կանոն Աստուածայայտութեան
առաջին աւուրն. — Խորհուրդ մեծ:

3. — Կանոն երկրորդ աւուրն. —
Այսօր Բանն ի Հօրէ տնմկնելի:

4. — Կանոն երրորդ աւուրն. — Էա-
կից Հօր և Հօգուոյն:

5. — Կանոն չորրորդ աւուրն. —
Այսօր Գարբիէլ:

6. — Կանոն հինգերորդ աւուրն. —
Այսօր որ յաթոս փառաց:

7. — Կանոն վեցերորդ աւուրն. —
Անբսկըզնական տեսիլ:

8. — Կանոն ութներորդ աւուրն. —
Անհղանհիլ բռնութիւն:

9. — Կանոն ութերորդ աւուրն. —
Հայս ի լուսոյ:

10. — Մեծացեացէք Յարութեան
Տեառն, ԱՁ-ԴԿ:

11. — Կանոն Տեառնընդառաջին. —
Մարմեացեալդ ի կուսէն:

12. — Կանոն Համօրէն Առաքելոց. —
Երանելի տուրք առաքելոց:

13. — Հարցք Յարութեան, ԱՁ. --
Որ եկիր ի փրկութիւն:

14. — Յովհաննու Մկրտչին Գլխաւ-
ման, Հարց ԱՁ. — Նախալաւիտեան բա-
նին պատմող:

15. — Հարցք Յարութեան, ԱԿ-ԴԿ:

16. — Կանոն Պենտեկոստէին առաջին
աւուրն. — Առաքելոյ աղաւնոյ:

17. — Կանոն Յովհաննու Մկրտչին.
— Զմարդարէ բարձրելոյն. — Երկրորդ
պատկերը, ԴԿ, որ յորովայնէ ընտրեցար,
կը թուի ըլլալ Ներսէս Շնորհալիին:

18. — Կանոն Սրբոյն Գրիգորի Լու-
սաւորչին Ելանելոյն ի վերապէն. — Ով
երջանիկ, ԲՁ Օրհնութիւնը՝ երկու պատ-
կեր:

19. — Կանոն Վարդապետի առաջին
աւուրն. — Որ ի լերին:

20. — Կանոն վերափոխման Սուրբ
Աստուածածնին առաջին աւուրն. — Այսօր
ժողովեալ:

21. — Կանոն վերափոխման երկրորդ
աւուրն. — Այսօր զանճառելի:

22. — Կանոն վերափոխման երրորդ
աւուրն. — Այսօր հրաշափառ:

23. — Կանոն Սրբոց Մարգարէից,
Որ զաստուածային, Օրհ. ԱԿ, երկու
պատկեր: Յետոյ՝ Այլ Հարց Սրբոց Մար-
գարէիցն, ԱՁ, Որ յերկնային. — Հմմտ.
Ձեռ. Ս. Յ. Թիւ 1654, էջ 411-413:

24. — Կանոն Սրբոց Հայրապետացն.
— Այսօր սրբոց հայրապետացն. — Ամ-
բողջը իրն է, ներառեալ Մանգուեքը, 8
աւուր: Զնշուան միայն՝ Այսօր երկնայնոցն,
կը պատկանի Ներսէս Շնորհալիին:

Իրեւ անհարազատ կը մնան երկու
կանոններ. —

1. — Թագաւորաց. — Կանոն Թէոդոսի
թագաւորին. — Որ գերկաւոր. — Աւելի
հաւանական կը թուի վերագրուիլ Ներ-
սէս Շնորհալիին:

2. — Ս. Անտոնի. — Որ գերազանց-
եալ գրտար. — Ասոր հեղինակութիւնն ալ

աւելի հաւանական է որ պատկանի Ներսէս Շնորհալիին:

Հարկ կը համարինք այստեղ գնել շարք մը Մովսէս Քերթոզին բարացուցական եղող բառերէն և ասոյթներէն՝ իբրև ներքին վկայութիւն:

1. — Ամպ լուսոյ սիւն գործեալ ի հրալից վիժին:

2. — Անժկնիկի ի Հօրէ:

3. — Արեամբըդ քո լուսաւորեցնէր սուրբ զհկեղեցի:

4. — Գերակայք:

5. — Երեքօրեայ յարուցեալ լոյս ծագեցար սառեւրանըստացոյ:

6. — զոր միշտ ունիմք բարեխօս առ քեզ աէր Ասաբւած հարցըն մերոց:

7. — Էիցբը էակ:

8. — Իճաշկմանէ մահաբեր պաղտոյն:

9. — համագոյական:

10. — հրաբուն սեւք:

11. — ձեռնադրէր Կարապետն: Ձեռնադրեաց ըզքեզ:

12. — Մհար:

13. — յառաջ ըզղխեալ անհատաբար:

14. — Նախայախեան որդի:

15. — նոյնադայ բնութեամբ:

16. — Որ բանիւ զարարածս բարձեալ ունի:

17. — Որ ի յերկինքս համարածս և ընդ աջմէ Հօր նըստար:

18. — Տընօրինեցար յարգանդի կռախի:

19. — փայլակնած:

20. — փըրկել ըզմեզ ի փորձութենէ և յամենայն վըտանգից մերոց:

ՆՈՐԱՅՐ ԱՐՔ. ԾՈՎԱԿԱՆ

ԳՐԱՍՈՍԱԿԱՆ

ԳՐԱՍԵՂԱՆԻՍ ԹՈՒՂԹԵՐԷՆ

Հեղինակ՝ Ս.Ղ.ԵԼԻ Ծ. ՎՐԳ. ՄԱՆԺԻԿԵԱՆ
Տպ. Մշակ, Ֆրէզնօ, Գալիֆօռնիա, 1981

Գրասեղանիս վրայ է Անթիլիասի ՄիսրանուՍեան երիտասարդ ու եռանդուն անգամներէն Հոգշ. Տ. Եղիշէ Ծ. Վրգ. Մանճիկեանի «Գրասեղանիս Թուղթերէն» հատորը, ուր Հագեշնօր Հայրը ճիգն ու վնասը ըրած է իր խոհերու, ապրումներու և զգայնութիւններու զուսնագեղ փունջը (սէղագրութիւն՝ բառին. գոյնին խօսքը ըրի և ոչ հոտին, ու գիտենք տարբերութիւնն ու տեսակարար կշիռը երկուքին) 145 էջերու վրայ սրբաւրած մատուակելու ընթերցող, աւելի ճիշդ՝ գրասէր հասարակութեան:

Հայր Եղիշէ կ'ըսէ իր «Բացման Գիր»-ին մէջ. «Օրը օրին, ժամանակի և պահանջներուն համեմատ ստորագրուած գրութիւնները, օրութեան ի հետ և նման, շտապ իրենց այժմէականութիւնը կը կորսնցնեն»: Ու քիչ վարը կ'աւելցնէ. «Ոչ ոք թող փորձէ նորութիւն որոնել անոր մէջ»:

Ու կը ծագի հարցումը. — Եթէ ոչ նորութիւն, հապա ի՞նչ է որ կը փնտռուի ամէն գրքի կամ յօդուածի մէջ, մանաւանդ երբ գիտենք թէ ներկայ մարդկուսութիւնը սրբա՞ն սիրտնոր է նորին ու նորածեղներուն: Գրողին ճիտին պարտքը չէ՞ միթէ գարեք շարունակ միծ միաքերէ հասած խոհերն ու մտածման բիւրեղացումները նոր կաղապարներու մէջ գնել, իր խոհերն ու ապրումները արուեստին հուրքովն ու մոգութեամբը պայծառակերպել, առ յանոց նոր երանգ ու դիմագիծ, ու բարձրանալ հասարակէն, սովորականէն ու ընթացիկէն վեր:

Միւս կողմէ սակայն, արդար պիտի չըլլար նսեմացնել, թերգնահատել ճիգը երիտասարդ վարդապետին, երբ իր հօտին — եղած է այլապէս միջավայրերու մէջ (Իրան, Ամերիկա) ու ներկայիս կը